

Oleg CANȚER

Audierea martorului

Îndrumar pentru avocați

Acest îndrumar pentru avocați a apărut cu sprijinul Asociației Barourilor Americane / Inițiativa pentru Supremația Legii și a fost finanțat printr-un grant acordat de către Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii. Opiniile, constatările și concluziile exprimate aparțin autorului și nu reflectă neapărat opinia Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii.

Oleg CANȚER este avocat în cadrul Biroului Asociat de Avocați „Eurolex”.

Oleg CANȚER

Audierea martorului

Îndrumar pentru avocați

CHIȘINĂU 2013

CZU 343.14

C 19

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Canțer, Oleg.

Audierea martorului : Îndrumar pentru avocați / Oleg Canțer. – Chișinău : S. n., 2013
(Tipografia „Sirius”). – 28 p.

ISBN 978-9975-57-102-9.

343.14

C 19

CUPRINS

CAPITOLUL I: MARTORUL	5
§1. Considerații generale.....	5
§2. Rolul martorului în cadrul unui proces judiciar.....	6
CAPITOLUL II: ETAPA PREJUDICIARĂ.....	8
§1. Pregătirea avocatului pentru audierea martorului.....	8
§2. Pregătirea martorului pentru ședința de judecată	10
CAPITOLUL III: ETAPA JUDICIARĂ	14
§1. Aspecte generale.....	14
§2. Tehnici de audiere simplă (directă) a martorului	14
§3. Tehnici de audiere încrucișată a martorului.....	19
§4. Discreditarea martorului.....	23
§5. Rezultatele audierii martorului	26

INTRODUCERE

Avocatul este unul dintre promotorii principiilor unui stat de drept, supremației legii și protecției drepturilor fundamentale ale omului. Avocatul este un participant activ la realizarea sarcinilor justiției și la formarea culturii juridice a cetățenilor. Implicarea avocatului și calitatea prestației sale, depind în mare măsură de pregătirea profesională și performanțele obținute de-a lungul timpului. Dedicția avocaților și efortul depus zilnic pentru promovarea adevăratelor valori sunt indispensabile pentru consolidarea profesiei juridice.

Un mijloc eficient de a favoriza creșterea calității asistenței juridice acordate de avocați este susținerea eforturilor avocaților de a-și îmbunătăți abilitățile profesionale. Din aceste motive, crearea oportunităților de formare profesională, precum și facilitarea accesului avocaților la cursuri de instruire și literatură de specialitate reprezintă modalități esențiale de asigurare a creșterii profesionale.

Asociația Barourilor Americane / Inițiativa pentru Supremația Legii (ABA ROLI) a susținut publicarea unei serii de îndrumare pentru avocați pe domenii de interes pentru a ușura munca zilnică a acestora și a contribui la crearea unui program de formare continuă a avocaților. Acest îndrumar se referă la tehnici de audiere a martorului în fața instanței de judecată. Autorul a descris în detaliu regulile pe care trebuie să le respecte un avocat pentru a asigura o audiere corespunzătoare.

*Mihaela Vidaicu, dr. în drept
Consultant juridic,
ABA ROLI Moldova*

CAPITOLUL I: MARTORUL

§1. Considerații generale

Un proces judiciar poate avea sorti de izbândă doar atunci când are la bază un minim material probator. Deși probele pe care se întemeiază un proces sunt extrem de variate, declarațiile martorilor sunt, de foarte multe ori, decisi-ve pentru tranșarea unui proces judiciar.

Din acest motiv martorilor le este acordat un loc aparte nu doar în cadrul dreptului procesual, dar și în cadrul altor științe socio-juridice. Altfel spus, martorul nu este o categorie strict juridică.

De altfel, pentru a realiza o interacțiune eficientă între un martor și alți participanți la proces, nu este suficientă doar pregătirea juridică. Tocmai de aceea, atunci când este chemat în fața instanței de judecată un martor minor este necesară prezența specialiștilor în psihologie și/sau pedagogie. Aceasta, însă, este una din situațiile reglementate juridic care nu se aplică în cazul adulților. În această situație, îndemânarea celui care audiază martorul este foarte importantă, cunoștințele juridice având un rol mai mult tehnic.

Astfel, în temeiul art. 90 alin. (1) CPP, *martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță, precum și persoana care face declarații, în modul prevăzut de prezentul cod, în calitate de martor (...)*. De asemenea, conform art. 132 alin. (1) CPC, *martor poate fi orice persoană care nu are interes în proces și căreia îi sunt cunoscute, direct sau indirect, fapte referitoare la pricină.*

Martorul, în special pentru avocați, este *principala sursă subiectivă de informații.*

Dacă privim martorii în calitate de sursă de informații, putem afirma că modalitatea de audiere a martorului nu diferă de modul în care sunt audiați alți participanți la proces – experți, părți vătămate, învinuți, etc.

În cadrul unui proces judiciar persoana martorului are o importanță auxiliară. În prim plan trebuie să fie pusă informația pe care acesta o deține și tehnicile de obținere a acestei informații de la martor.

Astfel, faptul că o anumită persoană deține informații prețioase pentru rezolvarea unui caz concret, este un element important doar atunci când știm cum putem să beneficiem de această informație.

Dacă informațiile deținute de martor nu obțin o valoare juridică, dacă acestea rămân, din varii motive, doar în mintea martorului, ele sunt pur și simplu inutile deoarece, din punct de vedere juridic, aceste informații, pur și simplu, nu există.

Problema tehnicilor de audiere a martorilor nu ar fi pusă în situația în care martorii ar fi apriori cooperanți, de bună-credință, foarte inteligenți, cu o memorie de fier, în floarea vârstei, etc. Totuși, cunoaștem atâtea tipuri de martori câte tipuri de caractere. Astfel, trebuie să recunoaștem că mulți dintre noi tratează diferit, de cele mai dese ori intuitiv, martorii în dependență de o serie de factori.

Astfel, de exemplu, în raport cu martorii vârstnici manifestăm o atitudine binevoitoare și plină de tact. Exact la fel procedăm și cu minorii. În schimb, în raport cu persoanele tinere și instruite abordăm o cu totul altă tactică, fie aceasta agresivă, ori îngăduitoare, în dependență de scopul urmărit.

Totodată, nu putem nega și o serie de alți factori care ne influențează modul de abordare a martorilor: nivelul de instruire, statutul social, mediul de formare, profesia, etc.

De asemenea, răspunsurile martorilor vor depinde de modul în care vor fi adresate întrebările. De exemplu, întrebarea – *unde ai fost?*, va solicita un cu totul alt tip de răspuns decât întrebarea – *ai fost la cinematograful?* În primul caz, martorul va avea libertatea să-și desfășoare răspunsul, în timp ce în cel de-al doilea caz martorul, de regulă, va avea doar o singură opțiune, să răspundă fie afirmativ, fie negativ.

Așadar, este evident că importanța persoanei audiate în calitate de martor depinde, în foarte mare măsură, de abilitățile și îndemănările de care dispune avocatul. Prin urmare, indiferent de cât de prețioasă este informația deținută de martor, utilitatea acestora și, într-un final, succesul audierilor depinde covârșitor de tehnicile de audiere aplicate.

§2. Rolul martorului în cadrul unui proces judiciar

Importanța martorilor în cadrul unui proces judiciar este de netăgăduit, mai ales că aceștea, în multe cazuri, sunt unica sursă de probe.

Informațiile obținute din mărturie sunt diferite de cele oferite de probele materiale. Astfel, de exemplu, un înscris oferă aceeași informație indiferent de timpul scurs de la momentul întocmirii acestuia, pe când informația deținută de un martor se alterează în timp, din motive lesne de înțeles. Anume din

acest motiv, este important ca audierea martorului să se producă cât de repede posibil.

O probă materială ne furnizează doar informații. Martorii însă, fiind ființe umane, sunt emoționali. Astfel, informațiile obținute de la ei pot părea credibile sau nu în ochii judecătorului, în dependență de o serie de factori, cum ar fi limbajul corpului, vocabularul, temperamentul, reputația, etc.

Nu există martori ideali. Totuși, dacă martorul vostru are o serie de calități care i-ar accentua lipsa de credibilitate, anume voi trebuie să scoateți în evidență aceste aspecte. Spre exemplu, dacă martorul are un trecut criminal, în momentul interogării nu se recomandă ascunderea acestei informații, pentru că acest element va dauna mult mai mult dacă va fi scos în vileag de către oponenti.

Atunci când elucidați aspectele negative, în primul rând, transmiteți judecătorului mesajul că nu aveți nimic de ascuns, iar în al doilea rând, nu permiteți oponentului să profite de această situație deoarece asupra acestora nu se mai poate reveni.

De asemenea, probele materiale nu pot minți. Martorii, însă, din varii motive pot să dea declarații minciunoase. În acest sens, este foarte important să țineți cont de faptul că atunci când voi pregătiți martorul pentru interogatoriu, trebuie să-i explicați foarte tranșant și clar că acesta trebuie să spună doar adevărul. Nu este doar o chestiune de etică. Dacă minciuna va fi demonstrată, toată apărarea realizată până în acel moment se va dărâma, chiar dacă aveți dreptate.

Ce faceți însă cu martorii inutili, a căror declarații sunt doar un mod de a mări volumul dosarului? Este foarte simplu. Fie lăsați oponentul să cadă în derizoriu pentru că, este martorul lui, iar voi nu sunteți obligați să intrați în acest joc fie, îi adresați întrebări prin care să accentuați inutilitatea acestuia.

Totuși, cea de-a doua soluție, de obicei, nu este recomandabilă deoarece judecătorul se poate arăta foarte iritat de faptul că prelușiți niște declarații inutile. Așadar, și martorii inutili pot fi de folos deoarece un proces judecătoresc implică și emoțiile pe care le resimte judecătorul. Iar dacă aceste emoții negative ale judecătorului sunt îndreptate împotriva părții adverse, acest fapt nu poate decât să vă ajute.

Mai mult decât atât, un martor inutil adus în fața judecătorului scoate la iveală starea de disperare a oponentului, care încearcă astfel să umple golul din apărarea lui. Efectul este însă invers, mărturiile inutile doar accentuează părțile slabe ale teoriei de apărare.

CAPITOLUL II: ETAPA PREJUDICIARĂ

§1. Pregătirea avocatului pentru audierea martorului

Odată ce acceptați să acordați asistență juridică pe un anumit caz, acceptați și obligația legală de a acționa cu toată diligența necesară pentru a obține un rezultat pozitiv pentru client. Un rezultat pozitiv înseamnă atingerea scopului propus odată ce ați luat cunoștință de materialele dosarului.

Prin urmare, studierea dosarului reprezintă obligația avocatului în raport cu clientul.

Studierea dosarului nu înseamnă simpla lecturare a acestuia. Odată cu studierea dosarului se face, pe de o parte, o reconstituire a evenimentelor care au avut loc în trecut iar, pe de altă parte, identificarea elementelor necunoscute care nu au fost elucidate în cadrul acțiunilor anterioare.

Totodată, materialele din dosar vă pot furniza informațiile primare referitoare la personalitatea celor care urmează a fi audiate în cadrul cercetării judecătorești. Astfel, declarațiile tuturor persoanelor audiate la faza urmăririi penale sunt consemnate în scris. În momentul acestor consemnări, se face referire în mod obligatoriu, la o serie de elemente precum vârsta, sexul, profesia, ocupația, starea familială, antecedente și alte informații prețioase cu privire la persoanele care vor face obiectul audierilor.

Prin urmare, la etapa studierii dosarului vă veți face o imagine generală cu privire la persoanele cu care veți intra în contact. Astfel, de exemplu, dacă persoana care va face obiectul audierilor este de sex feminin va trebui să vă așteptați ca declarațiile acesteia să fie mai desfășurate. Totodată, dacă, de exemplu, persoana ce va face obiectul audierilor are studii în științele comunicării, vă puteți aștepta ca această persoană să fie foarte periculoasă în cadrul audierii încruciate.

Totodată, studiind dosarul, vă puteți planifica mult mai util acțiunile. În acest sens, la momentul stabilirii ordinii de cercetare a probelor, va trebui să stăruieți în fața judecătorului ca probele favorabile să fie cercetate la începutul și la sfârșitul cercetării. De exemplu, dacă reprezentați partea vătămată este important ca aceasta și probele directe să fie audiate și cercetate la prima fază. În același timp, dacă apărați inculpatul, trebuie să vă străduiți ca imediat după ascultarea părții vătămate să fie cercetate probele care răstoarnă sau contrazic

declarațiile părții vătămate. Cel mai bine se memorizează informațiile oferite la începutul și la sfârșitul oricărei activități procesuale.

De asemenea, studiind materialele dosarului, vă puteți da seama care sunt lacunele din declarațiile martorului pe care trebuie să-l pregătiți. Astfel, de exemplu, dacă raportul de expertiză stabilește că moartea a survenit între orele 22.00 și 00.00, iar martorul vă spune că victima a fost găsită moartă de el la ora 21.00, este evident că ceva nu este în ordine.

Materialele dosarului vă mai furnizează și declarațiile pe care le-au oferit persoanele ce urmează a fi audiate încrucișat. Lecturând atent aceste declarații, vă puteți formula întrebările, precum și ordinea acestora. Totodată, acestea vă pot ajuta să puneți în evidență neconcordanțele din declarații.

Astfel, în cazul martorului care declară că a găsit moartă victima la ora 21.00, iar conform raportului de expertiză moartea a survenit între orele 22.00 și 00.00, audierea încrucișată care ar pune la îndoială declarațiile martorului ar putea suna în felul următor.

Exemplu:

Avocat: Dvs., în cadrul urmăririi penale ați declarat că victima era moartă atunci când ați găsit-o?

Martor: E adevărat.

Avocat: Conform acelorași declarații, Dvs. ați găsit victima la ora 21.00?

Martor: Corect;

Avocat: Expertul a indicat în raportul său că moartea victimei a survenit între orele 22.00 și 00.00. Prin urmare, conform raportului de expertiză la momentul când Dvs. ați găsit victima în acea încăpere se aflau două persoane vii – Dvs. și victima...

Martor: Eu nu sunt medic.

Avocat: Deci, Dvs. nu sunteți sigur dacă la ora 21.00 victima era încă în viață?

Martor: Nu

În acest fel, puneți la îndoială capacitatea martorului de a evalua și interpreta corect evenimentele ce au avut loc în trecut.

Așadar, studierea atentă a dosarului este temelia unei pledări de succes.

Cunoașterea dosarului vă poate scuti și de o serie de activități lipsite de

necesitate. Astfel, dacă urmează să audiați direct un fost colaborator al poliției care este familiarizat cu activitatea judecătorească este inutil să-i mai explicați procedura de audiere, că trebuie să fie calm și politicos cu participanții la proces și că trebuie să răspundă la întrebări coerent și clar.

Dosarul pe care îl studiați trebuie să fie citit în mai multe rânduri, pentru că astfel puteți să scoateți în evidență detalii scăpate cu ocazia primei lecturi. Este exact situația unei cărți recitite, când evenimentele descrise vă apar într-o cu totul altă lumină decât după prima lectură.

În fine, este important ca în momentul studierii dosarului să vă faceți însemnări, care pot lua forma unor simple notițe sau a unui tabel. Acestea vă vor ajuta să vă amintiți de aspectele asupra cărora va trebuie să vă concentrați în cadrul cercetării judecătorești și care altfel ar putea fi uitate.

§2. Pregătirea martorului pentru ședința de judecată

Pregătirea martorului nu trebuie și nu poate avea drept scop învățarea acestuia să spună minciuni. Scopul principal constă în instruirea persoanei ce va fi audiată în calitate de martor să furnizeze informații clare, logice și credibile.

Cu toate acestea, nu toate persoanele ce au calitatea de martor într-un proces pot fi instruite. Doar martorii voștri pot fi pregătiți. Martorii oponentului nu pot fi pregătiți pentru că puțin probabil aceștia vor colabora. Totuși, o discuție cu martorii adversi, în cazul în care aceștia o vor accepta, poate fi foarte utilă pentru o eventuală audiere încrucișată. În cadrul unei asemenea discuții puteți obține informații prețioase cu privire la temperamentul persoanei, gradul ei de instruire, vocabular, etc.

Pregătirea martorului este necesară din cel puțin două motive. În primul rând, un martor nepregătit este un martor care fie este periculos, fie este inutil. Martorii nepregătiți prezintă evenimentele în mod haotic. Această situație trebuie evitată deoarece mărturiile prezentate într-o ordine necronologică nu prezintă clar evenimentele și provoacă foarte multe goluri. Prin urmare, un asemenea martor este foarte vulnerabil în fața unei audieri încrucișate.

Al doilea motiv îl constituie faptul că chiar și o mărturie cronologică și bine structurată este însoțită de goluri. Astfel, pregătindu-vă martorul îl ajutați să înlăture golurile existente din toată povestirea sa.

De exemplu, victima unui atac armat declară că: *atacatorul s-a apropiat și și-a îndreptat arma spre mine...* Din această mărturie nu este clar dacă ata-

catorul s-a apropiat din față sau din spate, dacă atacatorul avea un pistol, un cuțit sau orice altă armă, nu este clar ce exact înseamnă expresia *și-a îndreptat arma spre mine*, etc.

Așadar, un martor pregătit ar putea să vă furnizeze o informație mult mai desfășurată, care ar putea suna cam în felul următor: *Atacatorul s-a apropiat din față, și-a scos pistolul de la brâu și mi l-a pus la tâmplă...* Pentru a acoperi alte goluri de care ar putea să profite partea adversă puteți să-i mai acordați martorului și o serie de alte întrebări.

Exemplu:

Avocat: *Cum era vremea de afară?*

Martor: *Era o zi senină de vară.*

Avocat: *În ce era îmbrăcat atacatorul?*

Martor: *Era îmbrăcat într-un tricou alb, pantaloni gri și patofi sport;*

Avocat: *Este prezent în această sală atacatorul?*

Martor: *Da!*

Avocat: *Puteți să ne arătați care este el?*

Martor: *Arată cu mâna în direcția inculpatului.*

Avocat: *De ce recunoașteți în atacator inculpatul?*

Martor: *Are o cicatrice adâncă pe obrazul drept, tatuajul în formă de dragon pe mâna dreaptă și este tuns exact ca atunci când m-a atacat.*

Modelul arătat mai sus este unul convențional, pentru că fiecare caz în parte cere o abordare separată, în dependență de informațiile pe care doriți să le aflați de la martor.

Așadar, pregătirea martorului nu constă în impunerea acestuia să furnizeze declarații minciunoase. Scopul principal constă în instruirea referitoare la forma pe care o va îmbrăca conținutul declarațiilor date de către martor.

Totodată, atunci când pregătim martorul, trebuie să vă asigurați că detaliile care vă interesează nu vor fi trecute cu vederea. Spre exemplu, dacă va trebui să puneți în evidență arma, veți întreba martorul despre mărimea armei, culoarea ei, materialul din care este confecționat, modelul, etc.

De asemenea, trebuie evitate expresiile generale de genul *victimă era bine îmbrăcată*. Asemenea expresii nu vă spun prea multe. În locul expresiei enun-

țate mai sus va trebui să faceți martorul să vă spună, de exemplu, *că victima era îmbrăcată într-un costum clasic din stofă neagră, cămașă albă cu butoane aurite, pantofi din piele neagră, etc.*

În acest fel, persoanele care ascultă martorul vor avea o imagine mult mai clară cu privire la îmbrăcăminte a victimei decât atunci când acesta vă va spune doar că *victima era bine îmbrăcată.*

Pregătirea trebuie efectuată cât mai aproape posibil de ședința în care se va desfășura audierea. Dacă, din anumite motive, ședința de judecată nu a avut loc, este recomandabilă o repetiție.

Cea mai eficientă metodă de pregătire a martorului este înscenarea audierii.

Pregătirea martorului nu înseamnă doar pregătirea acestuia pentru audierea directă. Este important ca martorul să fie pregătit și pentru audierea încrucișată. În acest caz, avocatul va trebuie să se plaseze pe poziția adversarului, ca să-și dea seama, pe cât este posibil, care vor fi întrebările ce vor fi adresate martorului de către oponent.

Cea mai eficientă metodă de a elucidă aspectele pe baza cărora se poate specula în cadrul audierii încrucișate constă în construcția unui tabel din două coloane. Astfel, în prima coloană veți indica informațiile care vă sunt utile, iar în cea de-a doua pe cele care sunt în defavoare. Știind care sunt părțile slabe ale declarațiilor oferite de martor, veți putea intui întrebările pe care ar putea să le adreseze partea oponentă în cadrul audierii încrucișate.

Odată elucidate aspectele negative din declarațiile martorului, trebuie să înțelegeți că dacă acestea sunt foarte evidente sau dacă există riscul că acestea vor deveni oricum cunoscute oponentului, este în interesul vostru ca aceste aspecte să fie elucidate în cadrul audierii directe.

Este foarte important de menționat că aspectele negative trebuie afișate la mijlocul audierii, deoarece, de obicei, cel mai bine se întipăresc în memorie informațiile obținute la începutul și la sfârșitul audierii. Din aceste considerente, este important ca cele mai prețioase informații să fie oferite de către martor la începutul și la sfârșitul audierii, iar cele mai puțin utile la mijlocul audierii.

Revenind la pregătirea martorului pentru audierea directă, este important să menționăm că informația furnizată de către martor trebuie expusă exact în ordinea în care s-au derulat faptele. Acest scop poate fi realizat și prin in-

termediul întrebărilor adresate, dar, totuși, martorul trebuie să știe care sunt așteptările voastre. Asta îi va oferi încredere și siguranță în expunerea faptelor.

După cum am menționat, orice mărturie sunt aproape întotdeauna însoțite de goluri. De ce este necesar să umpleți golurile din declarații?

Creierul uman este programat în așa fel încât orice vid de informație tinde să fie acoperit de imaginație. Dacă nu acoperiți acest gol, acesta va fi umplut de imaginația judecătorului.

Este cunoscut faptul că omului nu-i plac incertitudinile, tocmai de aceea prima tendință a noastră atunci când ne întâlnim cu o situație neclară, este să facem lumină asupra acesteia. Iar dacă faptele nu vă ajută, în mod sigur, imaginația vă va veni în ajutor. Astfel, dacă martorul vă va spune că *atacatorul s-a apropiat de el și apoi a îndreptat arma în direcția lui*, și dacă martorul a mai declarat că *imediat înainte de atac el încuia ușa de la automobil*, în mintea judecătorului se poate crea imaginea unui atac din spate. Și atunci concluzia ar fi una în defavoarea voastră – martorul nu a putut să-l vadă pe atacator.

Cel mai eficient mod de a acoperi golurile dintr-o mărturie este să adresați întrebările astfel încât acestea să reiasă direct din răspunsurile oferite de martor. Mai exact, puneți în întrebări ultimele cuvinte pe care le-a spus martorul atunci când va oferit răspunsurile.

Exemplu:

Avocat: Ce ați făcut imediat după ce ați ieșit din mașină?

Martor: Am încuiat ușa.

Avocat: Ce s-a întâmplat după ce ați încuiat ușa?

Martor: M-am pornit în direcția băncii.

Avocat: Ce a urmat după ce v-ați îndreptat spre bancă?

Urmând această tehnică, expunerea martorului va fi clară, logică și credibilă.

Nu este necesar ca pregătirea martorului să se realizeze într-o singură ședință. În dependență de complexitatea informațiilor pe care le deține, martorul poate fi pregătit în mai multe ședințe. Martorii vârstnici și cei foarte tineri trebuie tratați cu mai multă atenție și pot fi necesare mai multe ședințe de pregătire, chiar și în cazurile în care, în condiții normale, pregătirea ar putea fi realizată într-o singură ședință.

CAPITOLUL III: ETAPA JUDICIARĂ

§1. Aspecte generale

Se cunoaște faptul că în materie procesuală funcționează regula admisibilității probelor.

Admisibilitatea, se extinde, de regulă, nu doar asupra probelor, dar și în privința tacticilor folosite de avocați în vederea realizării apărării și, implicit, în modalitatea de realizare a audierilor.

În timp ce legea, având un caracter general, este, de principiu, mai permisivă, în privința tacticilor nu se poate spune același lucru. Astfel, în toate domeniile, tacticile impun anumite limitări în comportament.

Așadar, am putea spune că limitările de ordin legal sunt mai puțin numeroase decât limitările impuse de tactici. De asemenea, limitările legale sunt reglementate în mod expres, în timp ce limitările tactice nu au un caracter expres și de la acestea se poate deroga în anumite circumstanțe. Mai mult, limitările de ordin tactic pot fi chiar neglijate fără a afecta legalitatea procesului.

De regulă, limitările legale sunt expuse în legi în timp ce limitările impuse de tactici formează preocuparea doctrinei și a practicienilor. De aici și concluzia firească – limitările legale sunt obligatorii, iar cele doctrinare nu au acest caracter.

Deoarece atât scopul prezentului îndrumar, cât și formatul acestuia nu ne permit să facem o analiză în detaliu a limitărilor de ordin legal în ceea ce privește audierea martorului, menționăm doar că aceste limitări sunt reglementate de legile procesuale. Aceste limitări privesc persoana martorului și legăturile acestuia cu alți participanți la proces, vârsta martorului, capacitatea de a percepe obiectiv faptele, deficiențele de ordin psihic și fizic, etc.

În fine, trebuie de menționat că limitările legale au ca scop asigurarea desfășurării obiective a procesului, iar limitările tactice au ca scop eficientizarea procesului.

§2. Tehnici de audiere simplă (directă) a martorului

Audierea simplă sau audierea directă este principala metodă de audiere prin intermediul căreia vă prezentați cazul. Dacă în cadrul pledoariei introductive și a celei de încheiere avocatul își prezintă interpretările pe baza probelor

cercetate, atunci audierea directă prezintă substanța cazului din prima sursă. Altfel spus, audierea simplă sau directă este o prezentare obiectivă a cazului pentru că aceasta vine de la o persoană prezumată nepărtinitoare – martorul.

În cadrul audierii directe se vor elucida aproape toate aspectele importante ale cazului, cum ar fi locul, timpul, împrejurările în care s-au desfășurat evenimentele, precum și persoanele implicate în acestea, etc. Altfel spus, în cadrul audierii directe se va reda situația de ansamblu – aceasta fiind schița întregului proces.

Deși audierea simplă este mai puțin periculoasă și mai simplu de realizat în comparație cu audierea încrucișată, și în cadrul acesteia trebuie urmate o serie de reguli pentru a obține o eficiență maximă.

Prima regulă constă în faptul că în cadrul audierii directe trebuie să vă axați pe aspectele care nu sunt puse la îndoială de niciunul dintre participanții la proces. În majoritatea proceselor judecătorești vor exista mai multe fapte neîndoielnice. Spre exemplu, *în cazul unui accident rutier, un fapt ce nu poate fi pus la îndoială este că proprietatea automobilului aparține anume reclamantului*. Acest fapt nu va fi pus la îndoială de către pârât, dar fiind un element obligatoriu pentru un proces civil, va trebui evidențiat în cadrul audierii directe.

O altă regulă constă în întărirea poziției pe aspectele divergente. Astfel, aspectele asupra cărora există o abordare diferită vor trebui prezentate așa încât divergențele să fie spulberate în interesul clientului. Prin urmare, în cadrul audierii directe trebuie să fiți persuasiv. Scopul principal al audierii directe constă în prezentarea faptelor discutabile în așa fel încât acestea să pară certe.

Spre exemplu, când există divergențe privind timpul desfășurării evenimentelor va trebui să stăruieți asupra aspectelor care demonstrează că evenimentele sau derulat anume în perioada descrisă de către martorul audiat.

Exemplu:

Avocat: Când s-au întâmplat evenimentele descrise de către Dvs.?

Martor: S-au întâmplat pe data de 12 iunie.

Avocat: De ce sunteți atât de sigur în privința datei?

Martor: Pentru că în această zi este ziua de naștere a nepoțicăi...

Utilizați audierea directă ca pe o oportunitate de a prezenta anumite probe materiale. Este necesar ca prin intermediul martorului să convingeți judecătorul în privința admisibilității anumitor probe.

Stăruieți asupra credibilității martorului. De credibilitatea martorului depinde în mare măsură și impresia judecătorului cu privire la veridicitatea informațiilor obținute de la martor. Anume din acest motiv audierea directă se începe, de regulă, cu adresarea unor întrebări generale de genul: *care sunt sursele Dvs. de existență? Ce studii aveți? De cât timp activați în domeniu?*, etc. Chiar dacă credibilitatea martorului nu este pusă la îndoială, asemenea întrebări sunt necesare pentru că ele au menirea să creieze contactul între cel ce percepe informația și martor.

Totodată, va trebui să puneți în evidență obiectivitatea martorului. În acest sens se pot pune întrebări referitoare la relația martorului cu părțile implicate în proces. Atunci când ostilitatea martorului față de una din părțile implicate este evidentă, va trebui să aflați care este motivul acestei ostilități și, să îl întrebați de ce ar trebui să-l credeți, având în vedere existența acestei ostilități.

În același timp, prin intermediul audierii directe se poate pune la îndoială credibilitatea martorilor adversi sau autenticitatea anumitor acte.

Pentru că audierea directă este, de regulă, mai îndelungată este foarte important să mențineți atenția judecătorului. Prin urmare, în cadrul audierii directe trebuie evitate întrebările fără un mare impact. În lipsa unei intensități în cadrul audierii directe, acest proces se poate transforma într-o audiere plictisitoare care, într-un final, nu va avea rezultatul dorit.

Cea mai importantă regulă a audierii directe este că avocatul nu trebuie să adreseze întrebări care sugerează răspunsul. O întrebare sugestivă este întrebarea care nu-i oferă martorului o altă posibilitate decât să răspundă afirmativ sau negativ. Totuși, trebuie să știți, că o întrebare este sugestivă nu doar datorită formei, dar și tonalității cu care este adresată.

De exemplu, următoarea întrebare este una evident sugestivă:

Vă aflați în apartament în acel moment, nu-i așa?

Pe de altă parte, nu vom putea spune că întrebarea este sugestivă în cazul în care aceasta solicită un răspuns cu *da* sau *nu*, pentru că acest gen de întrebări nu duc la controlul martorului.

Astfel, nu vom putea afirma că următoarea întrebare este sugestivă:

În acel moment vă aflați în apartament?

Dacă întrebarea de mai sus va fi însoțită de anumite gesturi afirmative, precum datul din cap în timpul adresării întrebării, aceasta va fi calificată drept sugestivă.

O altă regulă a audierii directe este că martorul nu trebuie lăsat să vorbească mai mult decât o cere întrebarea. Dacă observați că martorul depășește subiectul întrebării adresate, acesta trebuie oprit într-o formă discretă, fie printr-un gest, fie mulțumindu-i pentru răspuns. Aceste aspecte pot fi, și trebuie, discutate cu martorul în timpul pregătirilor pentru proces.

Prin urmare, este preferabil să întrebăm martorul *ce s-a întâmplat în continuare?*, decât să invităm martorul să ne spună, spre exemplu, *ce anume s-a întâmplat într-o anumită zi*.

Evident că regula de mai sus nu poate fi aplicată în cazul audierii experților.

Martorul trebuie să se expună în privința observațiilor pe care le-a făcut în momentul în care a luat cunoștință cu faptele. Acesta nu poate formula concluzii. Din acest motiv, îl veți întreba *ce a văzut, auzit, făcut, simțit* și nu-l veți întreba *ce crede el în legătură cu faptele de care a luat cunoștință*.

Dacă, spre exemplu, va fi pusă în discuție starea de ebrietate a făptuitorului, nu veți putea întreba martorul despre acest aspect. În schimb, nimic nu vă încurcă să întrebați martorul dacă *l-a văzut ori nu pe făptuitor consumând băuturi spirtoase*. Consumul alcoolului este un fapt, starea de ebrietate este o concluzie la care se poate ajunge în baza altor probe decât cele testimoniale.

Este important ca în momentul audierii martorul să expună faptele prin propriile cuvinte, nu trebuie să puneți cuvintele în gura martorului. În cadrul audierii directe, în prim plan trebuie să iasă martorul nu avocatul.

În cadrul audierii directe trebuie excluse faptele neesențiale și discutabile, precum și cele care deja au fost elucidate prin alte mijloace probatorii. Prin urmare, audierea directă nu trebuie să fie prea lungă, pentru că ea riscă să devină plictisitoare și, implicit, nefolositoare.

Este evident că fiecare martor trebuie să fie legat de o anumită temă. Altfel spus, avocatul trebuie să știe care este informația cea mai importantă ce va fi furnizată de martorul audiat.

Nu mai puțin important este să știți ce informație trebuie exclusă din mărturie. În primul rând, trebuie excluse detaliile lipsite de importanță. În al doilea rând, veți exclude faptele care nu pot fi demonstrate. În fine, din declarațiile martorului trebuie excluse contradicțiile.

Atrageți în mod deosebit atenția asupra detaliilor. Dacă, spre exemplu, martorul vă va spune *că o mașină arăta groaznic* această descriere nu vă va fi suficientă pentru a înțelege adevărata stare a automobilului. În schimb, dacă martorul vă va spune *că mașina avea zgâriituri, că parbrizul era stricat, că elementele de uzură erau ruginite, că portbagajul nu se închidea*, etc. Aceasta vă va crea o imagine cu mult mai clară în privința aspectului mașinii.

Nu excludeți faptele secundare, dar care întăresc credibilitatea faptelor principale. Spre exemplu, dacă faptul principal este că făptuitorul *era grăbit*, faptele secundare care întăresc credibilitatea faptului principal ar putea fi: *o întâlnire importantă a făptuitorului la care acesta întârzia, viteza de deplasare a făptuitorului, importanța întâlnirii*, etc.

Atunci când martorul vostru trebuie să declare ceva în defavoare, aspectele respective trebuie să fie reflectate la mijlocul audierilor. De asemenea, înainte de a prezenta respectivele fapte, asigurați-vă mai întâi că martorul va fi caracterizat în cadrul audierilor într-o lumină pozitivă. Spre exemplu, dacă martorul a fost anterior condamnat pentru furt, înainte de a scoate în evidență acest aspect, va trebui ca martorul să vă spună, de exemplu, *că are un loc de muncă bine plătit, că are o familie sănătoasă, că merge regulat la biserică*, etc. Altfel spus, înainte de a scoate în evidență unele aspecte negative umanizați martorul și atenuați anticipat respectivele aspecte.

În cadrul audierii directe, întreaga atenție trebuie să fie concentrată asupra martorului.

La audierea directă trebuie utilizate întrebări scurte și deschise, astfel încât martorul să fie în centrul atenției.

Întrebările scurte vă vor ajuta să vorbiți mai puțin. Totuși, o întrebare scurtă nu-l poate face pe martor întotdeauna să vorbească. Din acest motiv, va trebui să utilizați întrebări deschise.

O întrebare deschisă va invita martorul să descrie și să explice evenimentele.

Adresați întrebări de genul:

- Unde ați fost în acea zi?
- Cine a mai fost prezent?
- Ce s-a întâmplat atunci?
- Descrieți locul evenimentelor...

Martorul vostru va fi mult mai credibil dacă evenimentele vor fi descrise prin propriile lui cuvinte.

În fine, multitudinea de metode prezentate mai sus sunt uneori contradictorii. Tocmai din acest motiv, ține de măiestria avocatului care tehnici din cele prezentate să fie utilizate în cadrul audierii. Mai mult, în dependență de situația concretă avocatul poate neglija orice regulă.

Cel mai important este să fiți credibil și convingător în prezentarea faptelor.

§3. Tehnici de audiere încrucișată a martorului

Așa cum am menționat în paragraful anterior, audierea simplă este mult mai simplă de realizat decât audierea încrucișată. Anume din acest motiv audierea încrucișată este, pe de o parte mai periculoasă, dar pe de altă parte este mai captivantă și dramatică.

Dramatismul și pericolul audierii încrucișate vine de la faptul că aceasta este utilizată pentru audierea martorilor adversi, dar și pentru faptul că menirea acesteia este să răstoarne toate sau majoritatea declarațiilor oferite în cadrul audierii directe. Anume din acest motiv, detaliile în cadrul acestui tip de audiere cântăresc mult mai greu.

În cadrul audierii directe unica frică pe care o puteți avea este că ați scăpat din vedere anumite fapte. Pe de altă parte, o audiere încrucișată realizată slab poate avea un efect dezastruos.

Prin urmare, audierea încrucișată trebuie pregătită minuțios.

Cea mai importantă deosebire între audierea directă și cea încrucișată este că în cadrul audierii încrucișate sunt permise întrebările sugestive.

Înainte de a realiza audierea încrucișată trebuie să răspundeți la câteva întrebări: *Ce aspecte doriți să lămuriți în cadrul audierii?; Ce fel de întrebări urmează a fi acordate pentru a vă atinge scopul?; Aspectele pe care doriți să le*

evidențiați vă ajută sau nu?; Este sau nu este nevoie în acest caz particular de audiere?

În general, audierea încrucișată poate avea următoarele scopuri: repararea sau minimalizarea daunelor; întărirea versiunii prezentate de Dvs.; prezentarea faptelor daunătoare oponentului; discreditarea martorului.

Durata audierii încrucișate depinde de scopurile pe care vreți să le atingeți. Totuși, este tot atât de evident că nu toate scopurile arătate mai sus pot fi atinse în cadrul audierii încrucișate. De aceea trebuie să fiți selectiv și realist.

Nu vă aventurați într-o audiere încrucișată în cazul în care informația pe care doriți să o obțineți astfel o puteți obține din alte surse care nu vă sunt ostile.

Regula de mai sus nu este una infailibilă, pentru că o informație prețioasă obținută din cuvintele unui martor ostil este mult mai convigătoare în ochii judecătorului. Totuși, audierea încrucișată în acest caz va trebui realizată doar dacă sunteți sigur că aceasta, cel puțin, nu va dăuna.

O metodă foarte eficientă de a evita o confruntare dură cu martorul în cadrul audierii încrucișate este să întocmiți o listă cu acele fapte pe care respectivul martor nu le poate nega. Aceste fapte le puteți lua din cadrul proceselor-verbale de audiere, sau chiar din rezultatele audierii directe. Ulterior, din aceste fapte vă puteți formula foarte ușor niște întrebări ale căror răspunsuri le veți cunoaște deja.

Prin urmare, faptele care nu pot fi negate de către martor trebuie să fie fundamentul audierii încrucișate.

Am menționat anterior că în cadrul audierii încrucișate sunt permise, și chiar necesare, întrebările sugestive. Totuși, simpla acordare a întrebărilor sugestive nu vă poate garanta obținerea răspunsului pe care îl doriți. Acordarea unei întrebări directe unui martor ostil poate trezi o împotrivire din partea acestuia. De aceea, uneori, nu este recomandabil să treceți direct la subiect. Pentru a vă atinge scopul, trebuie să fracționați audierea.

Să presupunem că scopul audierii încrucișate îl reprezintă dovedirea faptului că un accident rutier s-a produs din cauza oboselii șoferului. În acest caz, veți evita să întrebați șoferul în mod direct dacă a fost obosit în momentul producerii accidentului. Cel mai probabil că acesta se va împotrivi să vă răspundă așa cum vă doriți. Cel mai indicat va fi să divizați faptele astfel încât concluzia finală să fie oboseala șoferului.

Exemplu:

- *Sunteți funcționar al primăriei, nu-i așa?*
- *Începeți activitatea la ora opt?*
- *Terminați munca la orele 17.30?*
- *Primiți în audiență în mediu câte 20 persoane pe zi?*
- *În ziua accidentului ați primit în audiență 30 de persoane?*
- *Deci a fost o zi mai grea ca de obicei?*
- *A fost o zi istovitoare pentru Dvs?*

Așadar, prin divizarea faptelor în mai multe părți vă puteți atinge scopul fără riscul care ar exista în cazul adresării unei întrebări prea directe. De asemenea, în exemplul de mai sus doar în ultimele două întrebări se conțin concluzii. Altfel spus, întrebările în care se conțin concluzii trebuie adresate doar după stabilirea faptelor care nu pot fi puse la îndoială. Concluziile trebuie să reiasă din faptele expuse de martor, nu din cuvintele voastre.

O altă regulă importantă a audierii încrucișate este că în cadrul acesteia nu trebuie să încercați să obțineți informații noi. La audierea încrucișată se vor acorda doar întrebări la care știți deja răspunsul sau aveți destule argumente să credeți că răspunsul oferit de martor va fi anume acela pe care-l doriți. În cazul informațiilor noi, este exclus controlul martorului și, prin urmare, audierea încrucișată poate eșua.

Este foarte probabil că în cadrul audierii încrucișate martorul nu va fi cooperant. Anume din acest motiv este important să stabiliți un contact cu martorul. Aceasta se poate realiza pe calea acordării unor întrebări prietenești de la început. Astfel, spre exemplu, înainte de a trece direct la subiect, puteți adresa câteva întrebări referitoare la meritele martorului. Este puțin probabil că un martor nu va dori să discute despre meritele pe care le are într-un anumit domeniu.

După acordarea întrebărilor prietenești de care am vorbit mai sus, urmează să acordați întrebări care se potrivesc cu declarațiile date în cadrul audierii directe. Aceste fapte, de asemenea, nu vor putea fi negate întrucât ele se potrivesc cu declarațiile date anterior de martor. În acest fel, veți evita trecerea bruscă de la întrebările prietenești la cele care atacă martorul.

Ulterior, se va trece la formularea întrebărilor care distrug teoria părții ad-

verse. Asemenea întrebări vor fi acordate într-un mod mai direct dacă acestea sunt susținute de fapte incontestabile cum ar fi, spre exemplu, rapoartele de expertiză sau actele oficiale.

Scopul principal al audierii încrucișate îl reprezintă controlul asupra martorului. La fel ca în cazul audierii directe, în cadrul audierii încrucișate trebuie să redați versiunea clientului. Prin urmare, în cadrul audierii încrucișate trebuie să evitați orice fel de întrebări care confirmă versiunea adversă.

Pentru a vă controla martorul întrebările trebuie să fie scurte, să sugereze răspunsul și să conțină în ele o afirmație a unui fapt.

Atunci când adresați întrebări, asigurați-vă că știți răspunsul, că puteți confirma prin alte mijloace răspunsul dorit sau că indiferent de răspunsul pe care îl veți obține, acesta vă va fi de folos.

Este normal ca în momentul în care vă pregătiți pentru audierea încrucișată să vă notați întrebările pe care doriți să le adresați. Totuși, citirea întrebărilor nu este recomandabilă. De obicei, atunci când întrebările se citesc, atenția este captată de întrebări, în timp ce atenția ar trebui să fie acordată răspunsurilor. Mai mult, pe parcursul audierii, necesitatea unor întrebări poate să decadă, iar de multe ori modificarea acestora este chiar necesară.

Din motivele arătate mai sus, este preferabilă utilizarea notițelor și nu a unei liste exhaustive de întrebări.

Notițele pot lua forma unei liste cu scopurile pe care doriți să le atingeți în cadrul audierii. Acestea vor avea rolul de a vă ajuta să vă amintiți întrebările ce urmează a fi adresate.

Atunci când martorul nu vă răspunde la întrebare din anumite motive (nu a înțeles, întrebarea i s-a părut ambiguă, nu a vrut să răspundă, etc.) insistați asupra răspunsului.

Se întâmplă de multe ori ca martorul audiat să nu coopereze începând de la refuzul de a răspunde la întrebări și terminând cu oferirea unor explicații nesolicitate.

În calitate de avocat, aveți dreptul să solicitați ca martorul să vă răspundă exact la întrebările acordate. Până la urmă, scopul oricărui proces judiciar este aflarea adevărului, iar avocatul este o piesă importantă în acest sens.

În vederea obținerii răspunsului la întrebarea adresată puteți solicita ajutorul judecătorului. Evitați să vă certați cu martorul, acesta poate să nu

manifeste respect în raport cu avocatul, dar va trebui s-o facă în raport cu judecătorul.

Atunci când apelul la judecător nu este oportun, cea mai bună cale de a obține un răspuns este să adresați aceeași întrebare, dar într-o altă formulă.

O altă metodă de a readuce martorul sub controlul vostru este apelul la declarațiile făcute anterior de acesta în cadrul audierii directe.

O altă regulă importantă a audierii încrucișate este ca întrebările adresate să conțină un singur fapt. O întrebare care se referă la mai multe fapte, încetează să mai devină o întrebare sugestivă. În plus, asta îi va permite martorului să dea explicații, fapt ce trebuie evitat.

Chiar dacă martorul poate da dovadă de lipsă de tact, trebuie să știți că un avocat nu trebuie să fie sarcastic, nu trebuie să intimideze sau să înjosească martorul, asta chiar dacă o doză de ironie este uneori acceptabilă.

În fine, la fel ca în cazul audierii directe, regulile expuse în acest paragraf, în dependență de împrejurări, vor putea fi neglijate. Astfel, spre exemplu, în unele cazuri martorul advers ne poate oferi răspunsul dorit chiar dacă întrebarea va fi una deschisă.

§4. Discreditarea martorului

În timp ce audierea încrucișată are rolul de scoate la iveală anumite lacune din declarațiile martorului, discreditarea are ca scop principal punerea în evidență a anumitor aspecte care pun la îndoială buna credință a martorului. Altfel spus, discreditarea reduce la minim încrederea în martor.

Cea mai răspândită metodă a discreditării este arătarea faptului că între declarațiile curente ale martorului și cele anterioare există divergențe de substanță.

O altă metodă de discreditare constă în evidențierea unor calități personale ale martorului care îl fac mai puțin credibil. Astfel, spre exemplu, trecutul infracțional al martorului poate reprezenta un element de discreditare, precum un element de discreditare ar putea fi și memoria foarte slabă a martorului.

În fine, o ultimă metodă de discreditare constă în evidențierea interesului personal al martorului în proces, precum și a atitudinii preconcepute în raport cu una din părțile implicate.

Discreditarea trebuie să urmeze un șir de reguli.

Astfel, prima regulă este că discreditarea nu trebuie să se bazeze pe niște aspecte minore. Spre exemplu, dacă în declarațiile martorului există divergențe nesemnificative referitoare la timpul în care s-a produs un anumit eveniment, asupra acestui aspect nu veți stăruii.

Utilizați discreditarea doar în privința contradicțiilor reale. Putem spune că există contradicții reale doar atunci când declarațiile făcute la diferite etape se exclud reciproc.

Folosiți discreditarea doar atunci când sunteți siguri că veți avea succes. Astfel, atunci când sunteți sigur că declarațiile martorului sunt contradictorii, trebuie să știți cu exactitate pagina din dosar din care reiese contradicția. În aceste situații nu este bine să vă bazați pe memorie. Căutarea paginii din dosar în momentul audierii nu vă va da prea mult credit.

Este limpede că nu vă puteți baza pe discreditare atunci când aspectele pe care urmează să vă bazați vă sunt favorabile.

Utilizați contradicțiile minore doar atunci când acestea, cumulate fiind, pot pune la îndoială credibilitatea martorului și vă pot ajuta.

Uneori discreditarea martorului poate fi mai puțin importantă decât confirmarea declarațiilor oferite anterior. În acest caz, în cadrul audierii trebuie să demonstrați că anume declarațiile anterioare corespund adevărului, dar nu cele oferite în cadrul audierii directe. Și în această situație, trebuie să dați dovadă de prudență și, prin intermediul întrebărilor acordate, să acreditați anume această versiune, adoptând tactica pașilor mărunți.

Să presupunem că imediat după comiterea unei infracțiuni de tâlhărie, martorul a declarat că făptuitorul era îmbrăcat într-un tricou verde, iar în cadrul audierii directe acesta a declarat că martorul purta un tricou de culoare albastră.

În acest fel putem arăta că declarațiile date anterior corespund adevărului tocmai pentru faptul că ele au fost acordate imediat după producerea evenimentelor.

Pentru a pune accent pe inconsistența sau contradicția declarațiilor, puteți prezenta martorului actele în care acestea sunt conținute și să-l întrebați dacă își recunoaște scrisul.

Exemplu:

- Ați fost unul din martorii oculari ai tâlhăriei?
- Ați văzut tot ce s-a întâmplat?
- La acel moment, evenimentele întâmplătoare vi s-au întipărit bine în memorie?
- Imediat după ce fapta a fost comisă ați sunat la poliție?
- Poliția a venit la fața locului în aproximativ zece minute?
- Dvs. ați fost audiat imediat după venirea poliției?
- Ați fost întrebat referitor la semnalmente exterioare ale făptuitorului?
- Și Dvs. ați descris aceste semnalmente?
- Evident, Dvs. ați fost sincer cu polițistul?
- Cele declarate de Dvs. au fost trecute în procesul-verbal?
- Și Dvs. ați semnat respectivele declarații?
- Ați citit declarațiile înainte de a le semna?
- Și ele corespundeau celor afirmate de Dvs.?
- În respectivele declarații Dvs. ați indicat că făptuitorul purta un tricou de culoare verde, nu-i așa?

O regulă foarte importantă este să nu-l întrebați pe martor care este motivul contradicțiilor depistate. Fiți sigur, justificările mai mult sau mai puțin credibile acesta le va găsi. Prin urmare, doar puneți accent pe faptul că aceste contradicții există și că ele sunt importante.

Nu emiteți concluzii imediat ce ați pus în evidență existența contradicțiilor. Acestea urmează a fi făcute în pledoaria de final.

Nu este recomandabil să acreditați ideea că martorul minte deliberat, chiar dacă ați scos în evidență existența unor contradicții de substanță. Majoritatea martorilor nu sunt minciunoși. Contradicțiile în declarații pot fi cauzate de mai mulți factori – timpul scurs de la producerea evenimentelor; starea de stres cauzată de atmosfera procesului; erori de apreciere a timpului, spațiului, etc. Mai mult, prin intermediul declarațiilor martorului chiar Dvs. ați putut să vă confirmați versiunea. Or, într-un asemenea caz, acuzând martorul de minciună, puneți într-o lumină negativă chiar și mărturiile care vă sunt folositoare.

Momentul în care veți face uz de discreditare depinde de ceea ce doriți să obțineți de la martor. Aici regulile sunt exact aceleași ca în cazul audierii încrucișate – fie discreditați martorul chiar de la începutul audierii, fie la final, niciodată la mijloc.

Astfel, dacă doriți ca declarațiile martorului advers să vă confirme versiunea atunci este recomandabil ca discreditarea să fie utilizată la finalul audierii. Totodată, dacă o audiere directă ar fi periculoasă, discreditarea trebuie începută imediat. În cazul în care alegeți să discreditați chiar de la începutul audierii, finisați audierea imediat ce vați atins scopul.

§5. Rezultatele audierii martorului

Pentru orice avocat scopul principal al activității pe care o desfășoară constă în câștigarea procesului, iar pentru aceasta este nevoie de forță de convingere, coerență și talent persuasiv. Dar activitatea avocaților nu trebuie confundată cu sofismul. Pentru a convinge avocatul are nevoie ca retorica sa să corespundă faptelor. Și nu oricăror fapte, dar celor care au fost evidențiate în cursul procesului, inclusiv prin intermediul audierii martorului.

Toate rezultatele importante obținute pe parcursul audierilor vor trebui analizate, generalizate și structurate în faza finală a procesului – pledoaria de încheiere.

La această etapă a procesului avocatul are posibilitatea nu doar să pună în evidență cele mai importante fapte, dar și să le dea propria interpretare.

Este evident că interpretarea trebuie să corespundă cu versiunea pe care a formulat-o avocatul chiar de la începutul procesului.

Pe baza datelor obținute în cadrul audierilor, avocatul își va reda propria istorioară în privința persoanelor care au avut o motivație în acțiunile lor; în privința faptelor care nu pot fi puse la îndoială; în privința mărturiilor venite din partea unor martori credibili. Este foarte important ca istorioara să fie acoperită de detalii, să fie expusă într-un limbaj accesibil și să se conțină în fraze scurte.

Istorioara expusă de avocat trebuie să fie mai credibilă decât cea formulată de oponentul său.

Istorioara structurată de avocat trebuie să se bazeze doar pe probe admisiibile și pe acele elemente care îi confirmă versiunea.

Pledoaria trebuie structurată astfel încât să răspundă la următoarele trei întrebări: *ce s-a întâmplat?*; *cum s-a întâmplat?*; *de ce s-a întâmplat?*

Răspunzând la întrebările evocate, avocatul trebuie să se asigure că istorioara sa este nu doar logică, dar și susținută de o forță morală. O istorioară logică îl va convinge pe judecător în privința motivului pentru care acesta trebuie să pronunțe o soluție favorabilă, în timp ce moralitatea istoriei îl va convinge pe judecător de ce această soluție este una corectă.

În fine, trebuie să amintim că cel mai important în cadrul pledoariei este să fiți convingător, iar aici trebuie să ne amintim că cel mai bine se întipăresc în memorie cele spuse la începutul pledoariei și la sfârșitul acesteia.

Prin urmare, începeți în forță și finalizați în aceeași manieră!

Opinia autorului este o opinie proprie, bazată pe experiență și viziuni personale.
Opinia expusă de autor nu reflectă neapărat poziția oficială a Uniunii Avocaților din
Republica Moldova.